Suomen Pysyvä Edustusto Bryssel EUE NEUVOSTORAPORTTI EUE2018-02206

EUE Lehtinen Jonna(UM), Kauppinen Petteri(OKM) 19.07.2018

Asia
Epävirallinen kilpailukykyneuvosto; tutkimus; Wien; 17.7.2018

Kokous
17.07.2018 - 17.07.2018

Epävirallinen kilpailukykyneuvoston tutkimusosuus pidettiin Wienissä 17.7.2018. Ministerit keskustelivat kokouksessa komission Horisontti Eurooppa -ohjelmaehdotuksesta. Yleiskeskustelussa komission ehdotusta kannatettiin yleisesti ja pidettiin hyvänä lähtökohtana jatkovalmistelulle. Kokouksessa sovittiin, että ohjelman valmisteluun liittyvästä strategisen suunnittelun prosessista ja suunnitelman sisältöhahmotelmasta tavoitellaan sopimusta syyskuussa pidettävässä kilpailukykyneuvoston kokouksessa. Lounaskeskustelussa Puola ja Ruotsi esittelivät kansallisia uudistuksia, jotka tukevat eurooppalaisen tutkimusalueen toteutumista.

EU-puheenjohtajamaa Itävalta järjesti epävirallisen kilpailukykyneuvoston (tutkimus) kokouksen Wienissä 17.7.2018. Puheenjohtajana toimi Itävallan tutkimusministeri Heinz Fassmann. Suomi osallistui kokoukseen virkamieskokoonpanolla alivaltiosihteeri Petri Peltosen (TEM) johdolla. EU-jäsenmaiden lisäksi kokoukseen osallistuivat Sveitsi, Norja ja Islanti.

Kokouksessa keskusteltiin komission kesäkuussa antamasta ehdotuksesta tutkimuksen ja innovoinnin Horisontti Eurooppa –ohjelmasta (2021-2027). Kokouksessa keskusteltiin yleisesti komission ehdotuksesta sekä ohjelman valmisteluun ja toimeenpanoon liittyvistä strategisesta suunnittelusta.

Lounaskeskustelun aiheena oli eurooppalaisen tutkimusalueen (ERA) kehittäminen kansallisten uudistusten avulla. Kansallisia uudistuksiaan esittelivät Puola (yliopistouudistus) ja Ruotsi (innovaationeuvoston uudistus). Lounaskeskustelun johtopäätöksenä tuotiin esille toivomus ministeritason ERA-kokouksen järjestämisestä, jonka HR ja DE lupautuivat järjestämään vuoden 2020 loppupuolella.

1) **Horisontti Eurooppa –ohjelmaehdotus**

Tutkimuskomissaari Moedas esitteli tutkimuksen ja innovoinnin Horisontti Eurooppa –ohjelmaehdotuksen keskeisiä uusia elementtejä. Ohjelman budjetti on 100 miljardia euroa, jonka jakautuminen eri toiminnoille pohjautuu pääosin nykyiseen Horisontti 2020 -ohjelmaan. Komission on lisäksi painottanut perustutkimuksen (ERC) ja läpimurtoinnovaatioiden (EIC) rahoitusta sekä kaksinkertaistanut tutkimusosaamisen levittämisen (sharing excellence) rahoituksen. Ohjelmaa koskevia päätöksiä on vähennetty yhdistämällä puiteohjelmapäätös ja osallistumissääntöjä koskeva päätös. Innovaatiotoimien vahvemman rooli vuoksi erityisohjelmapäätöksen oikeusperustaksi on otettu perussopimuksen tutkimusartiklan lisäksi teollisuusartikla, mikä mahdollistaa yhteispäätösmenettelyn aiemman neuvoston päätöksen sijaan. Moninaiset kumppanuushankkeet on koottu kolmeen kokonaisuuteen: a) yhteisesti suunnitellut, b) yhteisrahoitteiset ja c) institutionaaliset. Kumppanuuksiin voivat osallistua kaiken tyyppiset sidosryhmät, ml. uutena ryhmänä säätiöt. Ohjelmassa otetaan myös käyttöön rajallinen määrä suuren näkyvyyden omaavia tutkimus- ja innovaatiomissioita. Kumppanuudet sekä missiot määritellään osana ohjelman strategista suunnittelua. Innovaatioita tuetaan laajasti ja läpimurtoinnovaatioita erityisesti Euroopan innovaationeuvoston (EIC) avulla. Osaamisen levittämistä tuetaan myös mahdollistamalla rakennerahastojen rahoituksen helpompi hyödyntäminen yhdessä Horisontti- ohjelman kanssa.

Keskustelussa tuettiin yleisesti komission ehdottamaa Horisontti Eurooppa –ohjelman rakennetta, jatkuvuutta sekä uusia elementtejä. Jäsenmaiden roolia missioiden ja kumppanuuksien tarkemmassa määrittelyssä pidettiin erityisen tärkeänä. Vaikuttavuutta (ml. EIC), laatukriteeriä (excellence) ja eurooppalaista lisäarvoa korostettiin useissa puheenvuoroissa. Useassa puheenvuorossa painotettiin myös yritysten roolia ohjelman toteutuksessa.

Ohjelman budjettiehdotusta pidettiin hyvänä lähtökohtana. Osa toivoi budjetin kasvattamista ja osa totesi budjetin riippuvan EU:n rahoituskehystä koskevien neuvotteluiden lopputuloksesta. Heikommin kehittyneet jäsenmaat toivoivat osaamisen levittämiselle lisärahoitusta ja sen laajempaa soveltamista ohjelmassa sekä kumppanuuksien avoimuutta. Assosiaatiomaat toivovat joitakin muutoksia niiden osallistumista koskeviin artikloihin (12.1, 12.4, 18.5).

Osa toivoi mahdollistavien teknologioiden parempaa huomioimista, joka voidaan komissaarin mukaan huomioida myös missioiden toteutuksessa. Osa toivoi tasa-arvon sekä humanististen ja yhteiskuntatieteiden parempaa huomioimista. Komissaari yhtyi näkemykseen tasa-arvon merkityksestä ja totesi, että yksittäiset tutkimusalat sisältyvät ohjelman laajempiin klustereihin. Synergiat korkeakoulutukseen, kuten Erasmus- ohjelma ja yliopistoverkostot, tuotiin myös esille.

Suomen puheenvuorossa tuettiin Horisontti Eurooppa –ohjelman rakennetta ja jatkuvuutta ml. Euroopan tutkimusneuvosto (ERC) ja tutkijanliikkuvuustoimet. Euroopan innovaationeuvosto (EIC) ja missiot ovat tärkeitä ja lupaavia ohjelman uusia elementtejä. Euroopan tulee panostaa tutkimuksen tulosten hyödyntämiseen, jossa yrityksillä on keskeinen rooli. Tekoäly on myös tuomassa uusia ulottuvuuksia ja mahdollisuuksia tutkimus- ja innovaatiotoiminnalle. Ohjelman strategiseen suunnitteluun ja kumppanuuksiin tulee panostaa. Synergiat muihin ohjelmiin tulee hyödyntää, kuten InvestEU- ja puolustustutkimuksen ohjelma.

Muutama maa tuki puheenjohtajamaan tavoitetta puiteohjelmapäätöstä koskevien neuvottelujen pikaisesta etenemisestä ja osittaisen yleisnäkemyksen hyväksymisestä AT-pj-kaudella. Toisaalta aikataulua pidettiin haasteellisena ja osa korosti laadun ensisijaisuutta päätösten valmistelussa. Komissaari Moedas toivoi laadun ja ripeän valmistelun samanaikaisuutta.

Lisäksi Saksa kertoi kokouksessa valmistelleensa positiopaperin, josta löytyy tarkemmin heidän kommentit komission ehdotukseen.

2) Horisontti Eurooppa –ohjelman strateginen suunnittelu

Komissaari Moedas totesi komission jakamaa strategisen suunnittelun non-paperia käsitelleessä alustuksessaan, että vaikka ohjelman sisältö ja teemat ovat jo pääosin ehdotuksessa, tarkempi implementaatio ja instrumenttien käyttö, missiot sekä kumppanuudet ovat vielä piirustuspöydällä. Näiden työstäminen tapahtuu ensin strategisen suunnitelman tuottamisella ja sen jälkeen kaksivuotisten työohjelmien kirjoituksella. Jotta ohjelman aloitus ei viivästyisi, komission on aloitettava ensimmäisen strategisen ohjelman (2021-2022) kirjoittaminen pikimmiten, vaikka virallista päätöstä ohjelmasta ei saada ennen ensi vuotta. Tämän prosessin komissio haluaa olevan sidosryhmille avoin ja läpinäkyvä, ja totesi erityisesti missioiden ja kumppanuuksien osalta tarpeen tiiviiseen keskusteluun ja yhteiseen suunnitteluun jäsenmaiden kanssa. Strategisen suunnittelun kautta tullaan kohdentamaan karkean arvion mukaan korkeintaan noin kolmasosa koko Horisontti Eurooppa –ohjelman rahoituksesta.

Horisontti 2020 –ohjelman strateginen ohjelmointi toteutettiin ohjelmakomiteatasolla, jossa strategisia fokusalueita valittiin ja toteutettiin erillisinä, poikkisektoraalisina tai -temaattisina hakuina työohjelmassa. Nyt komissio haluaa kuitenkin viedä strategisen suunnittelun poliittiselle tasolle, ja haluaa kutsua sitä varten ohjelmaehdotusta työstävän neuvoston tutkimustyöryhmän rinnalle poliittisen tason työryhmän epäviralliseen yhteistyöhön keväälle 2019 asti. Rinnakkaisia prosesseja siis tarvitaan, koska Horisontti Eurooppa – ohjelman täytyy olla hyväksytty ennen kuin siihen perustuva strateginen suunnitelma voidaan viimeistellä. Myöskään MFF-aikataulut eivät anna myöden strategisen suunnittelun aloittamiselle vasta ohjelman virallisen hyväksymisen jälkeen. Komissio toivoikin saavansa tässä kokouksessa jäsenmailta mandaatin prosessin aloittamiselle välittömästi niin, että syyskuun virallisessa kilpailukykyneuvoston kokouksessa (28.9.) se voisi hyväksyttää jäsenmailla jo alustavan luonnoksen strategisen suunnitelman sisällöistä. On huomioitava, että strategisen suunnittelun prosessissa on myös muiden EU-rahoitusohjelmien sisältöjä niiltä osin kuin ohjelmien välisten synergioiden kannalta on tarpeellista.

Lähes kaikki maat korostivat jäsenmaiden roolia prosessin ja suunnitelman sisällön (esim. missiot ja kumppanuudet) luomisessa. Kautta linjan pidettiin tärkeänä, että strategisen suunnittelun prosessi ja lopputuotteet ovat alusta asti yhteistyössä sovittuja ja neuvoston hyväksymiä asiakirjoja. Rinnakkaisia prosesseja (tutkimustyöryhmä ja poliittisen tason työryhmä) ei pidetä lainsäädännön integriteetin kannalta hyvänä asiana, ja vähintäänkin niiden tiivis linkittäminen on tarpeen. Tähän otti kantaa myös neuvoston pääsihteeristön

edustaja keskustelussa. Myös ohjelmoinnin joustavuutta korostettiin: EU:n on pystyttävä tarpeen tullen mukautumaan nopeastikin nouseviin rahoitustarpeisiin TKI-kentällä. Horisontti Eurooppa –ohjelman käsittely on lisäksi vielä hyvin alussa, ja useilla mailla on mm. vahvoja toiveita strukturoida uudelleen joitakin sen sisältöjä. Järjestelmällisen strategisen implementaatiosuunnitelman työstämisen aloittaminen tässä vaiheessa on siksikin haasteellista. Myös Euroopan parlamentin rooli nostettiin esille keskustelussa.

Jotkut maat, Suomi mukaan lukien, pitivät kuitenkin yleisesti ottaen tärkeänä, että prosessia ei myöskään turhaan viivytetä eikä ”mikromanageerata”, jotta keskustelu ja lopputulemat todella pysyvät strategisella tasolla.

Puheenjohtajamaa Itävalta tuotti keskustelun aikana johtopäätökset prosessin kirkastamiseksi, ja siitä käytiin lopuksi lyhyt ajatustenvaihto. Puheenjohtajamaan paperissa todetaan kahden rinnakkaisen prosessin (”epävirallisen” ja ”virallisen”) välttämättömyys, mutta valmistelu strategisen suunnittelun prosessin ja strategisen suunnitelman sisältöhahmotelman vahvistamiseksi syyskuun kilpailukykyneuvostossa tapahtuisi normaalisti tutkimustyöryhmän valmistelun kautta. Paperi ei vielä ottanut kantaa siihen, missä muodossa syntyvä strateginen suunnitelma lopulta vahvistetaan neuvoston tasolla. Tämä päätettäisiin 28.9. kilpailukykyneuvostossa.

Muutamien isojen maiden pyynnöstä paperiin haluttiin vahvemmin sellaiset sanamuodot, jotka alleviivaavat sen olevan tässä vaiheessa puheenjohtajan ehdotus, sekä poistettiin viittaus toiseen poliittisen tason työryhmään. Tähän komissio (komissaari Moedas) totesi vielä oikeutensa kutsua itselleen neuvoa-antavia ryhmiä tarpeen mukaan. Puheenjohtaja lähettää tältä pohjalta editoidun paperin jäsenmaille, joka on tämän kokousraportin liitteenä.

Suomen edustajat

Petri Peltonen, Janne Känkänen, TEM
Petteri Kauppinen, OKM
Jonna Lehtinen, UM/EUE

Asiakirjat

Puheenjohtajan johtopäätökset strategisen suunnittelun prosessista

Liitteet

Viite

Asiasanat	ERA, eurooppalainen tutkimusalue, kilpailukykyneuvosto, tutkimus, innovaatiot, tutkimus- ja kehittämistoiminta
Hoitaa	**TEM**
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PE, PLM, SM, STM, UM, VM, VNK, VTV, YM